

Spor Ekonomisi Bilim Dalının Gelişim Analizi

Necati CERRAHOĞLU*

Özet

Spor, küçük ve kazanç hedefsiz (Non-Profit) işletmelerde üretilen hizmetlerle sınırlı idi. Bu yapı ekonominin ilgi sahasına uygun değildi. Son 20 yılda "spor" ve "toplum" birlikteliğinin büyük kabul görmesi, artan ticarileşme ve profesyonelleşme trendleri ile kazanç yönelik (For-Profit) ticarileşmiş alanın büyümesi, ekonominin yapısına ve ruhuna uygun bir zemin oluşturdu.

Spor ekonomisi, ülkeler arası büyük yapısal farklılıklar gösteren oldukça az geliştirilebilmiş genç bir bilim dalıdır. Sporun ekonomik sorunlarıyla ilgili ilk sistematik araştırmalar 1950'li yıllarda ABD de başlatıldı. Avrupa ülkelerinde spor ekonomisi ile ilgili araştırmalar oldukça geç başladı. Amerikan tarzı spor ekonomisi genelde piyasanın ihtiyaçlarına hitap eden tipik amerikan tarzını yansıtırken, Alman tarzı spor ekonomisinde daha çok kurumsal yapılanma ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Ekonomi, Yönetim, Kulüp, Değişim, Toplum

A Development Analysis Of The Scientific Field Of Sports Economy

Abstract

The forerunning values like the Ideal of being Amateur (s), Solidarity and Volunteer / Voluntary Working were hindering the commercialization of sports. Sports was mainly consisting of only the services that were being produced in the small and non-profit enterprises and it was hence not in compliance with the field of interest of economy with its structure. The growth of the commercialized (For Profit) area in the direction of profit at the end of the increased commercialization and professionalisation trend, along with the great acceptance of becoming togetherness of the 'sports' and the 'society' in the last 20 years formed a

* Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, necerrahoglu@comu.edu.tr

suitable ground, which is in compliance with the structure and the soul of the economy.

The first systematical researches in relation to the economical matters of sports started in the U.S.A. in the 1950's. The researches in relation to the economy of sports started rather late. Organizational structuring emerges more in the forefront in the German Type of the sports economy, while the U.S. type of the sports economy reflects the typical U.S. way, which addresses to the needs of the market in general. The negotiating also the following subject has been aimed, along with these developments.

Keywords: Sport, Economy, Governance, Clup, Change, Society

1. GİRİŞ

Modern Olimpiyatlardan 1990'lı yıllara kadar sporda amatörlük hakimdi. Bu yaklaşım, sporcular için olduğu kadar sporu yönetenler için de geçerliydi. 1990'lı yıllara kadar sporcuların spordan para kazanmaları ayıp sayılırdı. Daha sonra spor, **ticarileşme** ve **profesyonelleşme** aracılığıyla yapısal değişikliklere uğradı. Bu değişim ABD ve Avrupa'da model ve tarz bazında bazı farklılıklar sergiledi. ABD, sportif başarıdan önce ekonomik getiriyi önceleyen tarzı benimserken, Avrupa'da ise **amatörlük**, **gönüllülük** ve **kamu yararı** değerleri ön planda tutuldu¹. Sporun ticarileşmesinde özel TV'ler öncü rol oynadı. Böylelikle ekonomi kesin bir kararlılıkla sporun içerisine yerleşmiştir².

2. SPOR EKONOMİSİ

Spor ekonomisi, ampirik olduğu gibi kuramsal da bir bilimdir. Görgül bilim olarak sportif düzenlemelerin özelliklerini ve sonuçlarını öngörmeği amaçlarken, kuramsal yönüyle hedeflere en optimum açıdan nasıl ulaşabileceğine dair stratejiler / yaklaşımlar geliştirir³. Spor ekonomisi, ekonomi bilimlerinin uygulamalı bir disiplindir ve spor bilimlerinin teori alanı ile spor ve iktisat arasındaki bağı araştırır⁴.

1 Cerrahoğlu, N.: "Futbolun Ekonomisi Avrupa'da da Amerikanlaşıyor", Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Aylık Futbol Dergisi – Tam Saha, Sayı No:6, Nisan 2005, s. 30 -31.

2 Cerrahoğlu, N. – İmamoğlu, A. F.: "Sporun Ekonomik Önemi, Almanya Örneği" (Gazi Üniversitesi, I. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, Spor Yönetim Bilimleri, Mayıs 2000, Ankara) s. 243.

3 Heinemann, K.: "Einführung in die Ökonomie des Sports – Ein Handbuch" - Beiträge zur Lehre und Forschung im Sport-, (Germany - Schorndorf: Hofmann Verlag, Bd. 107, 1995), s. 247 – 249.

4 Haag, H.: "Zum Selbstverständnis der Sportsoziologie und Sportökonomie als Theoriefelder der Sportwissenschaft", (Germany - Schorndorf: Hofmann Verlag 2002), s. 131 -133.

2.1. Sporun Ekonomik Gelişimini Engelleyen Faktörler

Spor, geçmişte ekonomiden uzak bir yapıya sahipti. Spor eğitimi alarak üniversite mezunu olanların tamamına yakını öğretmenler idi. Sportif hizmetler, üyelere özel küçük yapıları. Amatörlük – dayanışma – gönüllülük geçerli değerlerdi. Sportif etkinliklerin düzenlenme tarzı ve organize sporun fahri sunulması ekonominin modeline uygun değildi. Spor organizasyonlarında ticari olabilecek yaklaşımlar sıkı izinlere bağlıydı. Çünkü spor, kendisini meslek, piyasa, para kazanma dünyasından uzak görüyordu. Spor aracılığıyla para kazanmak ayıp sayılıyor, sporda reklâmın her türlü çok sıkı denetim altına alınmıştı. Ekonomiye uzak durmaya özen gösteren benzer yaklaşımlar, sporun ekonomi açısından kullanılabilirliğini sınırlamaktaydı.

2.2. Sporun ekonomik değerinin keşfedilmesi:

İnsani ihtiyaçlar sınırsızdır, buna karşılık gereksinimleri karşılayacak kaynaklar kısıtlıdır. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçların mümkün olduğunca karşılanabilecek bir şekilde karar verilmesi gerekir. Kısıtlı kaynakların alternatif kullanımına karar verilmesi rasyonel prensibe göre gerçekleşir. Ekonomik prensip ise; yapılan bir harcamayla mümkün olan en yüksek verimin elde edilmesini, ya da mevcut verimin mümkün olduğunca az malzeme kullanılarak elde edilmesini öngörür. Ekonominin temel mantığı artık sporu da içine almış, böylelikle spor da kaçınılmaz bir şekilde ticarileşmektedir.

Spor, geçmişte sadece devlet tarafından organize edilip kitlelere sunulurken, artık özel sektörün aktif katılımıyla yeni fırsatlar yaratıldı. Başlayan yeni süreçte; halka kamu tarafından sunulan örgütlü - geleneksel spor hizmetleri eski spor anlayışı ile analiz edilemez. Yeni dönemde beklentiler;

- Spor kulüpleri ve federasyonları kazanç hedefsiz hizmet sunmaya devam edecek,
- Ticari amaç ile yeni spor hizmetleri sunulacak (Fitness merkezleri gibi),
- Dolaylı olarak spor pazarına daha ziyade bireysel spor uygulama alanlarına hitap eden yatırımlar rol oynayacak (Bisiklet, Tırmanma, Kayak, Sörf ve Yelken gibi),
- Spor Malzemeleri üretim pazarı,
- Spor medya pazarı (TV- Yayın Hakları, Lig Maçları, Spor Dergileri gibi),

➤ Spor etkinlik pazarı (Mücadele sporlar gibi)⁵.

Yeni istihdam alanlarının çeşitlenerek genişletilmesi hizmet yelpazesinde rekabet artırdı. Kitle iletişim araçlarının başrol oynadığı sektörde, yayıncı gurupların mı toplumu yönlendirdiği, yoksa toplumsal taleplerin mi arzı gerekli kıldığı sorusu gündeme gelmiş, karşılıklı bir bağımlılığa vurgu yapılmıştır⁶. İletişim sektörünün spora ve onun ekonomik değerine geniş ilgi duyduğunu **Mobil-TV - İnternet** gibi yeni teknolojiler sayesinde yeni pazarlara yöneldiğini⁷ vurgulamaktaydı. Sporda büyüyen pazara paralel olarak, **müşterek bahis** yükselen yeni bir gelir kaynağı olarak dikkat çekmektedir⁸. Alman müşterek bahis şirketi Betandwin, Bundesliga maçları kullanım haklarını 25 milyon Avroya (maç başına) teklif ile kazanmış, şirket, yurtdışı haklarını kullanırken maçların kendisine ait internet (www.betandwin.com) portalinden yayınlayacağını açıklanmıştır⁹.

2.3. Spor Ekonomisi Piyasasında Aktüel Rakamlar ve Beklentiler:

Sporda büyük organizasyonlar; Olimpiyatlar, Dünya – Avrupa Futbol Şampiyonalarıdır. Organizasyonlarda reklam, sponsorluk, müşterek bahis, bilet gelirleri, ürün gelirleri gibi kalemler hariç en büyük değer TV-Yayın Hakları gelirleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

5 Freyer, W.: Sport – Marketing, (Germany – Wisbaden, Forkel- Verlag, 2003), s. 66 -67.

6 Bulgu, N.: Sporun Diğer Popüler Kültür Ürünleriyle Sosyo-Kültürel Yapıyı Anlamlandırması , (Tebliğ, Ankara Üniversitesi Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Seminer Kitabı, Ankara, Haziran 1996), s. 97 -107.

7 Corses, F.:"Mediale Vielfacht – die neue (Rechte-) Welt der Sport - Vermarktung" in: ISPO Kongress, (Germany - München, März 2006), (Erişim Tarihi: 05.03.2006).

8 Meyer, M.: "Millardenmarkt Sportwetten – eine Branche im Aufbruch" in: ISPO – Sportkongress 2006, (Erişim tarihi: www.sponsoringkongress.de 05.03.2006).

9 Sponsors, Zeitschrift (03) 2006, s. 15-16.

Münih 72'den Atlanta 96 Olimpiyat Oyunları Organizasyonları Operasyonel Giderler Tablosu

	Münih 72		Montreal 76		Los Angeles 84		Seul 88		Barselona 92		Atlanta 96	
	\$	%	\$	%	\$	%	\$	%	\$	%	\$	%
Site Harcamaları	100,3	18,4	39,55	9,9	81,27	17,4	-----	-----	222,50	13,8	-----	-----
Gösteriler	6,17	1,1	39,34	9,9	-----	-----	40,37	7,9	75,52	4,7	233,11	20,9
Kültür ve Seremoni	24,05	4,4	15,57	3,9	24,28	5,2	50,34	9,8	87,81	5,5	30,59	2,7
Teknoloji	66,73	12,2	32,58	8,2	26,10	5,6	48,25	9,4	240,48	14,9	219,01	19,7
Güvenlik	-----	-----	-----	-----	51,56	11,1	77,71	15,2	45,31	2,8	-----	-----
Yönetim	55,79	10,2	59,22	15	159,4	34,2	135,2	26,4	300,41	18,7	201,65	18,1
PR	17,22	3,2	27,66	6,9	-----	-----	35,39	6,9	63,76	4	-----	-----
Görünüm ve İmaj	-----	-----	6,35	1,6	-----	-----	-----	-----	13,23	0,8	51,21	4,6
Medya ve İletişim	22,53	4,1	59,05	15	-----	-----	3,98	0,8	177,06	11	139,03	12,5
Olimpik Aile	86,55	15,8	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	77,2	6,9
Servis	-----	-----	57,79	15	17,89	3,8	8,50	1,7	145,54	9	163,12	14,6
Ulaşım	-----	-----	-----	-----	15,54	3,3	7,24	1,4	59,85	3,7	-----	-----
Olimpik Köy	82,22	15	31,56	7,9	-----	-----	47,93	9,4	153,73	9,5	-----	-----
Giriş Kartları	-----	-----	14,34	3,6	26,10	5,6	-----	-----	25,47	1,6	-----	-----
Diğer	84,93	15,5	15,78	4	64,51	13,8	57,36	11,2	-----	-----	-----	-----
Toplam	546		399		467		512		1.611		1.115	

Tabloda incelenen Münih 72 – Atlanta 96 arasındaki Olimpiyat organizasyonları (Moskova 80 Boykot edildiğinden değerlendirilmeye alınmamış) giderlerin periyodik olarak arttığı görülmektedir¹⁰. İlerleyen yıllarda rakamlar daha da artmış, 2004 ve 2008 Olimpiyat oyunları giderleri tartışmaya açılmıştır. 4,5 Milyar Dolara mal olması öngörülen Atina 2004 Olimpiyat Oyunlarının operasyonel giderlerinin 8,95 Milyar Doları bulması Yunanistan'ın ekonomik krize girerek iflasa sürüklenmesinin miladı olarak gösterilirken, 40 Milyon Doları masraf edilen Pekin 2008 Olimpiyat oyunlarının masrafının geri döndürülmesinin çok zor olduğu ileri sürülmektedir¹¹. Londra 2012 olimpiyat oyunlarının resmi maliyeti 14,4 Milyar Dolardır¹². İngiltere'de harcamaları izleyen "Visa Londra 2012 Oyunları Harcama Raporuna göre, Oyunların ilk haftasında yabancı ziyaretçiler Visa kartları ile toplam 565 milyon Avroluk alışveriş yaptı. Harcamalarda ilk üç sırayı perakende, hizmet ve eğlence sektörleri aldı. Oyunların açılış töreninde ev sahibi İngiltere'de 27 milyon kişinin televizyonlardan seyretmesi, içecek harcamalarının bir önceki yılın aynı dönemine oranla %8 artış gösterdi. Otel ve restoran harcamaları da %2 artış gösterdi. Spor malzemesi satışları ilk haftada bir önceki yılın aynı dönemine oranla % 6, bir önceki

10 Presuß, H.: Ökonomische Implikationen der Ausrichtung Olympischer Spiele von München 1972 bis Atlanta 1996, (Germany – Kassel, Agon Sportverlag, 1999) , s.392.

11 <https://kafatopu.wordpress.com/arastirmalar/olimpiyatekonomisi> (Erişim Tarihi 26.12.20015)

12 Tunçdemir, C.: T24 Bağımsız İnternet Sitesi, <http://t24.com.tr/yazarlar/cemal-tuncdemir/olimpiyat-evsahipligini-kazanmak-gerçekten-kazandırıyor-mu,6423> (Erişim 13.10.2015)

haftaya göre de % 10 oranında arttı¹³.

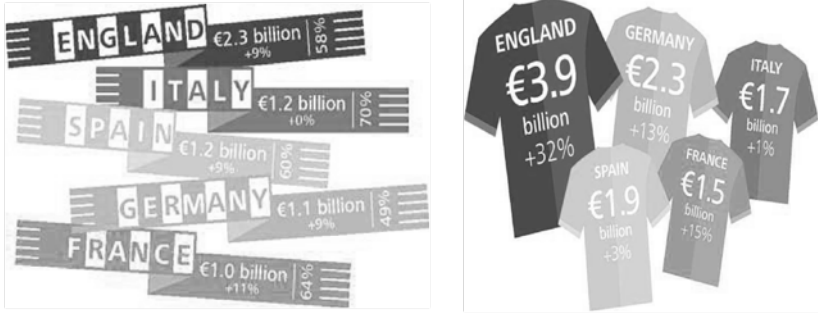
Olimpiyatlardan sonra en popüler organizasyon Futbol Şampiyonalarıdır. Özellikle Avrupa futbolunda para trafiği baş döndürücü bir boyutta olup, yükseliş trendi sergilemektedir. Dünyada spor ekonomisi konularında güvenilir rakamları sunan Deloitte firmasının en son raporunda futbol göstergeleri sıralanmış¹⁴;

- Beş büyük Avrupa Ligi'nin kümülatif gelirleri 2013/2014 sezonunda %15'lik bir artışla 11,3 Milyar Avroya ulaşmış, başarılı grafik çizen bu beş ligin yanı sıra Avrupa Liglerinin tamamı 20 Milyar Avroluk bir futbol piyasasını aşmıştır.
- Dünyada en fazla gelir elde eden İngiltere Premier Ligi 2013/2014 sezonunda gelirlerinde %29 (735 Milyon Sterlin) oranında bir artış yaşamıştır.
- 2013/2014 sezonunda İngiltere Premier Ligi takımlarının sadece yayın haklarından elde ettiği gelirler La Liga takımlarının toplam gelirlerinden 171 Milyon Avro fazla, Serie A takımlarının gelirlerinden 405 Milyon Avro fazladır.
- Beş büyük lig içinde Bundesliga %13 (257 Milyon Avro) oranında bir artış ile ikinci sıradadır. Her ne kadar beş büyük lig içinde en küçük paya sahip olsa da bu artışın en büyük sebebi yerel yayın haklarında imzalanan yeni sözleşmedir.
- 2012/2014 sezonunda La Liga kulüplerinin gelirleri toplamda 65 Milyon Avro artmış (%3), diğer 18 kulübün gelirleri ise önceki yıla göre düşmüştür.

13 <http://marketingturkiye.com.tr/haber/olimpiyat-oyunlari-harcamalari-artirdi> (Erişim Tarihi 8.5.2012)

14 <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-arff-2015-highlights.pdf> (Erişim 10.01.2016)

En Büyük Takımların 2013/2014 Sezonu Toplam Ücret ve Gelir Oranları

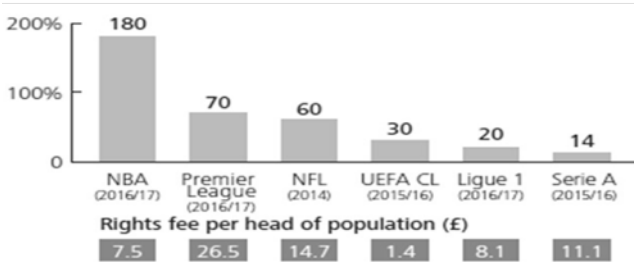

İspanya Spor Bakanlığı 2016/17 sayılı Kraliyet Kararnamesi ile İspanya futbol yayın haklarının kolektif bazda satışa sunulacağını duyurmuştur. Bu kararlar 1 Milyar Avro gelir elde edilmesi beklenmektedir.

PSG tarafından 75 Milyon Avro miktarında bir büyüme yaşanan Lig 1'de toplam büyüme 201 Milyon Avro (%15) olarak yaşanmıştır. PSG ve Monaco'nun başı çektiği sponsorluk ve reklam gelirleri 223 Milyon Avro (%42) artmıştır. Beş büyük lig ile diğer Avrupa Ligleri arasındaki uçurum 2013/2014 sezonunda daha da derinleşmiştir. Rekabetin gelişmesi ve kulüplerin daha fazla mali kesinlik sağlaması için birçok lig yayıncılık kuruluşları ile uzun vadeli anlaşmalar yaptı.

Premier Liginde 2016/2017 sezonu için Sky ve BT ortaklaşa her sezon için 1,7 Milyar Sterlin ödeyecek ve bu miktar her dört yılda bir 1,1 Milyar Sterlin arttırılacak. Birçok ligin gelirleri de yükselmektedir.

Artan Hak Ücretleri (%)

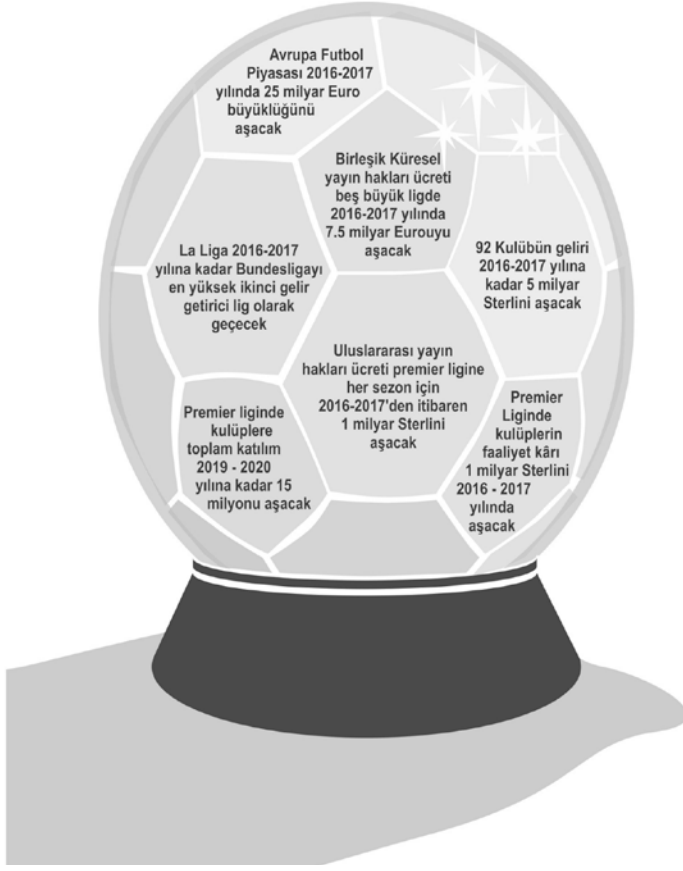
Not: Her bir yer için parantez içindeki sezon yeni haklar döngüsünün ilk sezonudur.

Premier Lig yerel canlı yayın hakkı fiyatlarında her bir oyun için 10 Milyon Sterlini aşmıştır. Rakam Bu diğer Avrupa Liglerinden fazladır, oyunlar canlı yayınlanmaktadır. Bu meblağ her birinin canlı yayın hakkı 18 Milyon Sterlin olan Amerikan Futbol Ligi (NFL) oyunları tarafından aşılmaktadır. NFL'in ABD'de popülaritesi, yerel marketin büyüklüğü, sınırlı sayıda yapılan karşılaşma (267) böyle bir ücreti ortaya çıkarmaktadır.

İngiltere her sezon uluslararası piyasalardan yaklaşık 750 Milyon Sterlin elde ederken bu meblağ kendini takip eden La Liga için 200 Milyon Avrodur.

Yeni döngüde, bazı piyasalarda büyüme beklenmektedir. Sezon başına 1 Milyar Sterlini garantiye almak, Şampiyonlar Ligi 2015/2016 sezonu alınacak yayıncılık gelirlerini aşacaktır. Premier Lig 1 Milyar Sterlinin dağıtılacağını duyurmuştur. Mevcut döngüde bile bir Premier Lig takımının elde ettiği minimum gelir (Cardiff City: £58m (2013/14) merkezi yayıncılık dağılımlarından ve Real Madrid, FC Barcelona, Juventus ve iki büyük Milan kulübünün de bulunduğu liglerde elde edilen yerel lig anlaşmalarından da fazladır. Yeni anlaşmalarla en az kazanan takım yaklaşık 85 Milyon Sterlin (€120m) elde edecektir. Bu meblağ önemli bir Avrupa takımı olan Ajax'ın tüm gelirlerinden fazladır.

Deloitte bünyesindeki Spor İşletme Grubu spor hakları sahiplerine, yayıncılarına, ajanslara ve yatırımcılara yönelik "**Futbol Küresi**" adı altında önemli öngörüler sunmaktadır.

Kaynak: deloitte-uk-arff-2015-highlights.pdf, s.11.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Spor 1990'lı yıllara kadar amatörlük ideali içinde fahri ve gönüllülük üzerine yönetildi. Spor ile ekonominin arasına kalın duvarlar örüldü, spor aracılığıyla reklam yapmak ve para kazanmak yasaklandı. Ekonomi de bu yasaklar yüzünden spora ilgi göstermedi. 1990'lı yıllardan sonra yasaklar (sert tartışmalar içerisinde) kaldırılınca para sporun içerisine yerleşti. Devletler, Spor Federasyonları ve Spor kulüpleri büyük kaynaklar kullanmaya başladı. Spor ekonomisi yeni ve genç bir bilim dalı olarak hızla gelişmektedir. Yeni gelişmekte olan bilim dalının dünya genelinde literatürünü sunmak ve Türkiye boyutuna zemin hazırlamak hedeflenmiştir. Araştırma literatür taraması ve gözlem yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN LİTERATÜRÜ

Almanya'da sporun ekonomik sorunları ile uzun bir süre ilgilenmemiştir. Spor ekonomisinin duayeni kabul edilen Heinemann 1984 - 1987 yıllarında spor ekonomisi ile ilgili yazılar içeren ilk derleme cildini ve sporun işletme bilgisi hakkında diğer eserini yayınladı. Daha sonra Heinemann, "Spor Ekonomisine Giriş" (Einführung in die Ökonomie des Sports) isimli eserinde; Almanya, Avrupa'da ve ABD'de ki akademik çalışmaları özetlemiştir¹⁵:

- Spor ekonomisinin bazı özel bölümlerinden; **pazarlama** konusunda Lichtenauer (1984), **profesyonelleştirme** de Fischer (1986) – Brenner (1992) ve **sporcuyla reklam taşıyıcı** olarak ilgi gösteren Andresen (1994) katkılarda bulunmuş, ayrıca Gaertner / Pommerhne (1978) kapsamlı bir model geliştirmiş ve Alman birinci lig futbol maçları ziyaretlerinin faktörlerini tespit edebilmek için ampirik teste tabii tutmuşlardır. Büch / Schellhaass (1978) ücretli takım sporlarında transfer ödemelerinin ekonomik bakış açılarını irdelemiştir. Daha sonra Weber (1994), Horch (1999, 2002) ve Freyer (2003) gibi yazarların eserleri söz konusudur.
- İngiliz literatüründe spor sunucularının kararlarını hangi hedefler doğrultusunda aldıkları sorusu işlenmiş ve spor sunucularının farklı hedeflerinin sonuçları araştırılmıştır. Council 1986 yılında sporun ekonomik önemi hakkında ilk ve kapsamlı bir araştırma yapılmıştır.
- Fransa'da da spor ekonomisi fazla gelişmemiş olsa da, spor ekonomisini ampirik olarak algılamaya yönelik çalışmalar mevcuttur. Dauriac (1977) spor ekonomisinin önemi ile ilgili ilk verileri tespit etmiştir; spor ekonomisine ilk giriş 1986 yılında hazırlanmış (Andreff / Nyss 1986), yine Andreff tarafından işlenen spor ekonomisi hakkındaki ilk derleme cilt 1987 yılında yayınlanmıştır
- İtalya'da da spor ekonomisi araştırmaları hakkında kapsamlı bilgiler mevcut değildir. 1966 yılında, içeriğinde ekonomik durum hakkında önemli verilerin özetlendiği İtalya'daki sporun durumu hakkında bir istatistik yayınlanmış olmasına rağmen (Coni 1966), yeni zamanda yayınlanan makaleler dışında konuya bilimsel bir yaklaşım söz konusu değildir;

15 Heinemann, K.: "Einführung in die Ökonomie des Sports – Ein Handbuch" (Beiträge zur Lehre und Forschung im Sport ; Bd. 107), (Germany - Schorndorf Hofmann Verlag, 1995), s. 248.

- İspanya’da ancak yeni dönemlerde sporun ekonomik sorunlarına ilgi duyulmaya başlandı, sporun İspanya’daki ekonomik önemi araştırıldı (Alonso, 1991). Brunet’in (1992) Barselona Olimpiyat Oyunlarının **Maliyet – Fayda Analizini** konu alan, ancak bazı parasal bakış açıları ile sınırlı kalan çalışması anılabilir.
- 1956 yılında Rothenberg, ABD’de “*Beyzbol oyuncularının iş piyasası*” başlıklı bir makale yayınlamıştır. Spor ekonomisi alanında ilk yayın kabul edilen makalede;

a) iktisadi karar ve faaliyetle, b) bu kararların entegre edildiği ve birbirleri ile koordine edildiği kurumsal düzenlemelerle ve c) maddi olaylarla, yani üretilen ve tüketilen ürünlerle ilgilenmiştir. Hazır bulunan üretim faktörlerinden iş, sermaye ve iş zemini yanında, değişik kişi gruplara dağılımlar ve istihdam şansıyla ilgili araştırmalarda bulunmuştur. Ancak yayınlanan bazı kitaplar istisnasız olarak ABD’deki ticari spor organizasyonlarının şartlarını içermekte, spor kulüplerinin özelliklerine ve devlerin özel iktisadi ilişkilerine hiç değinmeyen yönetim kitaplarıdır. Bir Beyzbol müsabakasında hediyelik eşya reyonunun en iyi nasıl yerleştirileceğini işleyen “*reçete kitaplarıdır*”.

4.1. Spor Ekonomisinde ilk Araştırmalar:

Sporun ekonomik boyutuyla ilk sistematik uğraşı ABD’de başlamıştır. ABD’de sporun ticarileştirilmesi işlemleri Almanya’dan daha erken ve önyargısız şekilde gerçekleştiğini belirten Heinemann, ABD’deki gelişmeleri iki temel kategoriye ayırmaktadır¹⁶;

a)- *Profesyonel takım sporları ekonomisi hakkında ampirik araştırmalar*: 1956 yılında ROTHENBERG Amerikanın önde gelen bir iktisadi bilimler mecmuasında “Baseball oyuncularının iş piyasası” başlıklı bir makale yayınlamıştır. Rothenberg, ABD’deki spor ekonomisinin günümüzde iyi gelişmiş dalının temelini atmıştır. Seyirci sporuna yönelik talep faktörleri, oyuncu kalitesinin dağılımı ile ilgili ayarlamalar ve takım sahipleri arasındaki işbirliği yanında bir çok teorik ve ampirik araştırmalarla Amerikan literatürde öncü rol oynamıştır. Bu çalışmalar genellikle özel iktisat, kar amacı güden teşekküller tarafından organize edilen ve sunulan profesyonel takım sporlarıyla sınırlıdır.

16 Heinemann, K.: "Einführung in die Ökonomie des Sports – Ein Handbuch" (Beiträge zur Lehre und Forschung im Sport ; Bd. 107), (Germany - Schorndorf Hofmann Verlag, 1995), s. 249.

b)- *Spor menajerliği hakkında eğitim kitapları*: Kuzey Amerika üniversitelerinde Spor Yönetimi bilim dalları kurulduktan sonra, **Journal of Sport Management** dergisinde bilimsel bildirilerin yanında spor yönetimi hakkında bazı kitaplar da yayınlanmıştır. Ancak bunlar istisnasız olarak ABD'deki ticari spor organizasyonlarının şartlarına dayanmakta, yani kulüplerin özelliklerine ve devletin spor ile özel iktisadi ilişkilerine hiç değinilmemiştir. Başarılı örneklerden en iddialısı Parkhouse'nin derlenmiş eseridir.

4.2. Spor Ekonomisinde Akademik Boyut:

Spor ekonomisi henüz kurumsallaştırılmış bilimsel bir birliğe ulaşamamıştır. 1984 yılından itibaren North-American-Society for Sport Management (**NASSM**) isimli akademik bir yapılanma vardır. Amerika'da NASSM yönetiminde "*Journal of Sport Management*" dergisi yayınlanırken, 1993 yılında ise European Association for Sport Managements (**EASM**) kurulmuştur; burada 9 Avrupa ülkesinden 16 üniversitesi temsil edilmekte, "*European Journal of Sport Management*" dergisi yayınlanmaktadır¹⁷.

Alanda öncü rol üstlenen Parkhouse ve Heinemann'nun eserleri içeriksel kıyaslandığında; ABD'de daha çok piyasanın talepleri doğrultusunda şekillenen bir yapılanma gözlemlenirken, Almanya'da; kurumsal bir anlayış dikkat çekmektedir. Araştırmaları irdeleyen Horch, sonuçları şematik bir tabloyla özetlemiştir¹⁸:

	ALMANYA	ABD
<i>Öğretim</i>	-> Yaklaşık 20 yıldan itibaren -> Sadece DSHS Köln + Bayreuth -> Yaklaşık 5 öğrenim kursu -> 2 ders kitabı (Heinemann + Freyer)	-> Yaklaşık 30 yıldan beri -> Birçok kolej ve üniversite -> Yaklaşık 250 öğrenim kursu -> Yaklaşık 5 ders kitabı
<i>Araştırma</i>	-> 1997 yılından beri birlik -> 1998 yılından beri Kongre -> 1998 Spor ekonomisi çalışma Grubu	-> 1986 yılından beri birlik -> 1987 yılından beri Kongre -> 3 dergi
<i>Ağırlık Noktaları</i>	-> Spor pazarlaması + sponsorluk -> Spor kulüpleri organizasyon teorisi -> Spor turizmi -> Sporun iktisadi anlam	-> Görgül profesyonellik araştırması -> Spor menajerliği -> Ticari spor organizasyonları -> Taktik kitapları

Kaynak: Prof. Dr. H.-D. Horch Spor Ekonomisi, Deutsche Sporthochschule Köln (DSHS)

17 Heinemann, K.: "Was ist und wozu benötigen wir eine Sportökonomik?", in: Sportwissenschaft (Schwerpunkt: Sportökonomik), 28. Ja, (3-4) 1998, (Germany - Schorndorf Karl Hofmann Verlag), s. 12

18 Horch, H.- D.: "Einleitung, Finanzierung des Sports", in: Finanzierung des Sports, Beiträge des 2. Kölner Sportökonomie- Kongresses; Horch / Heydel / Sierau Hrsg., (Edition Sportökonomie und Sportmanagement, Bd. 2), (Germany - Aachen Meyer und Meyer Verlag, 2002), s. 8 -9.

Her iki sistem de karşılıklı olarak birbirine tabi, Heinemann spor ekonomisini analitik olarak inceliyor ve özel bir ekonomi bilim dalı sistematiki geliştirdiği kabul ediliyor. Almanya'da Spor Ekonomisi eğitime giderek artan bir ilgi ve bir talep söz konusudur.

Almanya'da Spor Ekonomisi eğitimi sunan üniversitelerin programlarını inceleyen Buchmeier / Zieschang genel bulguları şematik olarak özetlemiştir¹⁹:

		Öğretim Merkezleri (Üniversiteler)					
	Öğretim Alanları	BAY	KOE	LEI	POT	STU	SAL
I	Ekonomi	50	44	22	20	13	42
II	Hukuk	20	9	10	12	2	4
III	Bağlantılı dersler	8	18	20	28	12	12
IV	Spor Bilimleri	31	8	49	42	60	28
V	Spor Pratik	23	-	39	36	56	28
VI	Diğer Dersler	24	0	0	22	0	50
I+II+III		78	71	52	60	27	58
IV+V		54	8	88	78	116	56
Kısaltmalar	BAY Bayreut	KOE Köln/Hagen	LEI Leipzig	POT Postam	STU Stuttgart	SAL Saalzgitter	

Kaynak: Umfänge von Studienbereichen in sportökonomischen Studiengängen in Deutschland. (Zieschang; 1998, s.397)

Almanya'da anabilim dalı olarak Spor Ekonomisi eğitimi veren iki üniversiteden birisi Köln Spor Yüksekokulunda sunulan eğitimin temel dinamikleri aşağıdaki gibidir;

Spor Ekonomisi	- Spor ekonomisi - Spor işletmeciliği - Sağlık ekonomisi
Spor Menajerliği	- Spor ve Kongre Menajerliği - Kişisel Teknik Menajerlik - Spor Tesis Menajerliği
Spor Marketing & Spor Sponsorluğu	- Spor ve Kriz Menajerliği - Sporda Sponsorluk ve Kamuyu - Hizmet ve Servis Pazarlama
Sporda Muhasebe & Finansman	- Sporda Finansman - Müteşebbislik - Gerçekçi-Realist Kuruluş
Spor Hukuku	- Spor Hukuku - Spor Politikası - Spor Derneği Hukuku ve Vergi Hukuku

19 Buchmeier, W. - Zieschang, K.: "Zum Sportökonomie- Studium in Deutschland" in: Sportwissenschaft (Schwerpunkt: Sportökonomik), 28. Jahr., (3-4) (Gernay - Schorndorf 1998, Karl Hofmann), s. 390 -393.

Almanya'nın en etkili spor bilimi dergisi **Sportwissenschaft**'ta 1971-1995 yıllarını kapsayan 1027 makalelik analizde, Spor ekonomisi alanında 1990 yılına kadar sadece 1 makale söz konusu iken, bu oranda hızlı bir artışa rastlanılmıştır²⁰.

5. SPOR EKONOMİSİNDE BİR MİLAT BOSMAN KARARI

Belçikalı futbolcu Jean Marc Bosman FC Liege Kulübü'ne karşı başlattığı hukuk mücadelesi sonunda, önce Avrupa sonra da dünya futbolunu temelden sarsmıştır. Avrupa Adalet Divanı'nın 15 Aralık 1995'te aldığı karar sonucunda Bosman, dünya futbolunda belki de kendisinin dahi beklemediği ölçüde büyük bir sarsıntıya neden oldu.

"Bosman Kuralları"nın ilk kıvılcımı, Bosman'ın 1990 yılında FC Liege Kulübü ile sözleşmesinin sona ermesiyle ortaya çıktı. Kulübünün yeni sözleşme için aylık 750 Euro teklif ettiği Bosman, bunu kabul etmedi ve Fransa'nın Dunkerque Kulübü ile anlaştı. Ancak FC Liege kulübünün istediği para yüksek olunca transfer işi kiralamaya yöntemine dönüştü. FC Liege prensip anlaşmasından vaz geçmesi neticesinde Bosman kadro dışı bırakıldı. Böylece aylık 750 Avroluk gelirden de olan Bosman'ın hiçbir geliri kalmamış, yönetmelikler gereğince hiçbir kulüpte de oynayamıyordu. İçinde bulunduğu zor durumdan çıkmak için, hakkını hukuki yollardan aramakta bulan Bosman, bir Avrupa Topluluğu vatandaşı olduğu için serbest dolaşım hakkının bulunduğunu ve çalıştığı kurumla olan sözleşmesinin bittiğini gerekçe göstererek, Belçika 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde kulübü, Belçika Futbol Federasyonu ve UEFA'ya karşı dava açtı. Yerel mahkeme Bosman'ın lehine karar verirken, hakim davayı Avrupa Adalet Divanı'na havale etti. Belçikalı hâkim ayrıca dava kapsamına liglerde uygulanan yabancı sınırlamasının Avrupa Topluluğu çalışma yasalarına aykırı olduğu yönündeki görüşünü de kattı. Avrupa Adalet Divanı, 5 yıl süren dava sonunda, 15 Aralık 1995'te futboldaki Bosman Kuralları'nın dayanağı olan kararını açıkladı. Kararda Avrupa Topluluğu vatandaşı futbolcuların, kontratlarının bitiminden sonra bonservis gibi kısıtlamalarla transferlerinin engellenmesinin hukuki olmadığı ve futbolcuların milliyetlerine dayalı herhangi bir kısıtlamanın milli takımlar dışında, yapılmasının da yasadışı olduğu belirtti²¹.

20 Diegel, H.: "Strukturelle Merkmale der Zeitschrift "Sportwissenschaft": Rückblick und Ausblick am Ende eines Jahrhunderts", (3) 2000, 30. Jahrgang, Germany – Schorndorf, Verlag Hofmann), s.13 -15.

21 Büch, M.-P.: Das "Bosman –Urteil", Transferentschädigungen, Ablösesummen, Eigentumsrechte, Freizügigkeit. Sportökonomische Anmerkungen zu einem sportpolitischen Thema, in: Sportwissenschaft (Schwerpunkt: Sportökonomik), 28. Jahrg., (3-4) (Germany - Schorndorf 1998, Hofmann), s. 283 -284.

Karar ile sporun bir meslek olduğu tescili de yapılıyordu. Kararın uygulamaya geçilmesi ile birlikte kulüplerin sporcular üzerindeki hegemonyası bitiyor, sporcular büyük kazanımlar elde ediyordu. Bu karar sonrasında sporcular kazanırken, kulüplerin giderleri artıyor ve yüksek düzeyde borçlanmalar da başlıyordu.

6. BOZULAN EKONOMİ DENGESİNE UEFA TEDBİRİ – FFP KRİTERLERİ

Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) İcra Kurulu (Executive Committee) 2009 yılında oy birliği ile aldığı kararda; Futbolun daha iyi geleceğe sahip olması için Finansal Fair Play (FFP) kurallarını bir gereklilik olarak gördü. Türk Futbol Yöneticisi Şenez Erzik'in başkanlığında Finansal Adil Oyun ve Toplumsal Sorumluluk Komitesi (Financial Fair Play and Social Responsibility Committee) kuruldu.

UEFA, futbolda kontrolsüz borçlanmalar ve istenilmeyen iflasları önleyebilmek adına geliştirdiği FFP konsepti ile altı ilkenin uygulamaya geçirilmesini hedefliyor. Bu amaçla UEFA Finansal Fair Play Komitesi, UEFA'ya bağlı yerel federasyonlardaki profesyonel futbol kulüplerinin, en geç 2014-15 sezonuna kadar geliştirilen ilkelere uymalarını, bu konuda öngörülen yönetsel tedbirlerin alınmasını talep ediyor. Bu ilkeleri kararlılıkla izliyor ve denetliyor.

Yıllık cirosu 5 Milyon Euro'nun altında olan futbol kulüplerinin muaf tutulduğu Finansal Fair Play'in (FFP) altı temel hedefi sıralandığında²²;

1. Futbolun finansmanında kulüpleri mali disiplinlerini sağlamaya yöneltmek ve daha rasyonel olmalarına katkıda bulunmak,
2. Futbol kulüplerinin yönetiminde yükselen ücret, maaş ve transfer giderlerinin kulüp bütçeleri üzerindeki olumsuz etkisini hafifletmek,
3. Futbol Kulüplerini denk bütçe oranında da rekabet edebileceğine ikna etmek,
4. Futbol Kulüplerini alt yapılarına yatırım yaparak, genç yeteneklerin bulunması ve yetiştirilmesine yönelik uzun ve kalıcı yatırımlara yönlendirmek,
5. Avrupalı futbol kulüplerinin varlıklarını koruyarak uzun süreli devamlılıklarını sağlayabilmek, finansal olumsuzluklardan uzak tutmak.

22 UEFA <http://de.uefa.org/protecting-the-game/financial-fair-play/index.html> (Erişim Tarihi 10.01.2016)

Kulüplerin mali yapılarını kuvvetlendirerek, onların içeride (kulüp çalışanları – futbolcular) ve dışarıdaki (sponsorlar) partnerlerine ve ilişki halinde oldukları kurum ve kuruluşlara karşı yükümlülüklerini sorunsuz yerine getirmelerine aracılık etmektedir.

7. TÜRKİYE'DE SPOR EKONOMİSİNDE BİLİMSEL BOYUT

Türkiye'de devlet halen daha en büyük spor yatırımcısı pozisyonunu muhafaza etmektedir. Spor kulüpleri 2010'dan sonra dünya ölçeğinde popüler sporcuları transfer ederek önemli kaynaklar kullanmaktadır. Devletin spora son 14 yılda yaptığı kaynak aktarımında, Cumhuriyet dönemi ile kıyaslanabilecek büyüklüktedir. Türkiye spor tesisi yatırımları yanı sıra büyük spor organizasyonlarına (Dünya – Avrupa Şampiyonaları – Akdeniz Oyunları – Üniversiyad Oyunları vb. gibi) da kaynak ayırmış, özel sektör de bilhassa Fitness ve Spor Turizmi anlamında yatırımlara yönelmiştir.

Sporun ekonomisinde yüksek düzeyde hareketliliğe rağmen bu dinamizm akademi dünyasında karşılık bulmamıştır. Tuğrul AKŞAR futbol ekonomisi üzerine odaklandığı, bakir alanda referans niteliğinde çalışmalar sunduğu görülmektedir. **Endüstriyel Futbol** (2005) **Futbol Ekonomisi** (2006), **Futbol Yönetimi** (2008), **Futbolun Ekonomi Politikası** (2010) ve **Krizdeki Futbol** (2013) isimli kitaplar yayımlandı.

Türkiye'de üniversitelerde spor ekonomisine yönelik spesifik akademik program sunan kürsü bulunmama, sadece Lisans – Yüksek Lisans – Doktora programlarında "Spor Ekonomisi" adı altında dersler sunulmaktadır. Spor ekonomisine özel kongreler ise emekleme dönemindedir, Ege Üniversitesi öncülüğünde "Spor Ekonomisi ve Yönetim Kongresi", 2011 yılında İzmir'de düzenlendi, yeni kongre yapılmadı.) Genç bilim alanına özel bilimsel dergi henüz yapılandırılıp ilgililerin arzına da sunulamamıştır.

2006 yılında Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü "**Spor Ekonomisi Çalışma Grubu**" kurdu, Araştırmacı dâhil 5 akademisyen davet edildi. Ankara'da iki ve Antalya'da da bir toplantı yapabilen çalışma grubuna bilgi dahi verilmeden bir yıl içinde grup lağvedildi.

Bir alanın tüm yönleriyle bilimsel bir alan olarak temsil edilebilmesinde kriter olarak kabul edilen; Akademik Yapı (Dernek – Birlik), Akademik Dergi, Akademik Eğitim, Kongreler serisi, Akademik Yayınlar ve Akademik Çalışma Grubu gibi temel yapılanmalar Türkiye'de (henüz) hayata geçirilemediği için Spor Ekonomisinin bilim dalının temellerinin dahi atıldığını söylemek zordur. İlginç olan ise piyasa şartlarında her türlü

potansiyelin mevcut olmasına rağmen Spor Ekonomisi bilim dalı boşluğunun doldurulmasında devlette hem de özel sektörde bir talep de gözlemlenmemektedir.

8. SONUÇ

Spor kulüpleri, federasyonlar ve üst spor yönetimleri paraya yani ekonomiye karşı muhafaza ettikleri mesafelerinden tereddütlü bir şekilde vazgeçmişlerdir. Spor biliminin yeni bilim dalı spor ekonomisi, kendi özgün araştırmalarını yapmakta zorlanmaktadır. Spor ekonomisi bilim alanının henüz tam olarak yapılandırıldığı söylenemez. Spor ekonomisine kurumsal bir kimlik kazandırdığı kabul edilen Almanya'da bile birçok araştırma boşlukları vardır. Spor Ekonomisine özel bir bilimsel dergisinin bile yoktur²³. Spor ekonomisinin ülkeler arası farklılıklar arz etmesini normal olduğu, genç ve az geliştirilebilmiş fakat ufku çok açık bir bilim dalı olduğu kategorize edilmektedir²⁴.

ABD'de ekonomiye ve menajerliğe yönelik araştırmalar son 25 yılda kazanç hedefsiz (Non- Profit) organizasyonlar tarafından anlam kazandı. Amerikan spor ekonomisinde olduğu gibi Alman spor ekonomisinde de benzer yapısal zayıflıklar söz konusudur. Örneğin; eksik teorik bulgu, genel işletme ekonomisi taslaklarının spor ekonomisine bire bir uyarlanması ve çok sınırlı kalifiye eleman gibi²⁵.

Endüstrileşmiş batı ülkelerinde spor ekonomisi, üniversitelerde bağımsız kürsülerle temsil edilmektedir. Sporun ticarileşmesindeki yeni yapılanmada, kulüplerin şirketleşmeye zorlanması, sporu tabana yaymakla görevli kamunun artan giderleri karşısında bütçede kaynak sıkıntısı yaşanması, sporun ekonomik açıdan yeniden düzenlenmesini gerektirdi. Özel girişimin atılımına hukuki düzenlemelerle izin verilerek yeni istihdam alanları açıldı²⁶. Sporun büyük bir endüstri haline gelmesi, endüst-

23 Horch, H.- D.: Einleitung: "Sportökonomie, Sportmanagement, das Institut und der Kongress", in: Professionalisierung im Sportmanagement, Beiträge des 1. Kölner Sportökonomie- Kongresses; (Edition Sportökonomie und Sportmanagement), (Germany – Aachen, Meyer und Meyer Verlag, 1999), s. 9.

24 Heinemann, K.: "Was ist und wozu benötigen wir eine Sportökonomik?", in: Sportwissenschaft (Schwerpunkt: Sportökonomik), 28. Jah., (3-4) 1998, Germany – Schorndorf, Hofmann Verlag), s. 265.

25 Horch, H.- D.: "Einleitung, Finanzierung des Sports", in: Finanzierung des Sports, Beiträge des 2. Kölner Sportökonomie- Kongresses; Horch / Heydel / Sierau Hrsg., (Edition Sportökonomie und Sportmanagement, Bd. 2), (Germany – Aachen, Meyer und Meyer Verlag, 2002), s. 9.

26 Cerrahoğlu, N.: "Sport Broadcasting in the Tv Channels in Turkey", (Tebliğ: The 46th ICHPER- SD World Congress, İstanbul, November 2005) s. 211.

riye yapılan yatırımlar, yalnızca kulüpler ve sporcularla sınırlı değildir. Eğlence, medya, müşterek bahis, spor malzemeleri, ulaşım ve turizm sektörleri, dolaylı ve doğrudan spor endüstrisindeki gelişmeleri izlemektedirler. Yine, dünyada pek çok medya kuruluşu spor endüstrisi ile yakından ilgilenmeye başlamıştır. Buna karşın spor ekonomisi bir bilim dalı olarak henüz gelişmemiştir. Spor ekonomisindeki tüm gelişim göstergeleri bu dalın, önu açık bir bilim dalı olacağını göstermektedir.

Spor ekonomisi tecrübeye dayanan, rasyonel ve ekonomik kararlar veren ve o doğrultuda hareket eden plan ve proje üreten bir spor bilim dalıdır. Spora ilişkin kurum ve kuruluşların bu alanda yapısal değişikliklere gitmeleri spor ekonomisinin bir alan olarak gelişmesine katkı sağlayacaktır²⁷.

Spor, içinde bulunduğumuz yeni bin yılda güçlü sektörlerden birisi haline dönüştüğü tartışmasız kabul edilmektedir. Yüksek ücretler ile pazarlanan yayın hakları çoğu kez özel sektörün eline geçti. Kamu yayıncılığı yapan kuruluşlar popüler spor branşlarında özel müteşebbisler ile rekabette geri çekildiler. Uluslararası spor federasyonları organizasyonlarında yayın haklarını daha çok ödeme yapan girişimcilere vermekten çekinmediler. 1998 Fransa Dünya Futbol Kupası 65 milyon DM ihale edilmişti, 2002 ve 2006 Dünya Futbol Kupaları yayın hakları için Kirch / ISL Konsorsiyumu 3,4 milyar DM ödedi. 2002 kupası için 915 Milyon DM ödediği düşünülürse, dört yılda fiyat artış oranı %1000'den fazladır²⁸. Bu anormal değer artışı sektörün yönelimlerini göstermesi bakımından yeterlidir. Özel sektör spor ekonomisine kaynak aktarmaya daha fazla kazanmak için devam etmekte, yatırımların uzun vadeli olduğu gözlemlenmektedir.

Yeni teknolojiler ve BT gibi telekomünikasyon operatörleri kendi çoklu-platform hizmetlerini sunarken spor içeriği de sunabilmek için rekabete dâhil olmaktadır. ABD'de, ligler kendilerini uzun dönemli anlaşmalarla bağlamıştır. NFL'in temel anlaşması 2022'ye kadarken bu NBA için 2025'tir. Yeni medya platformları giderek artan bir şekilde daha önemli roller oynarken canlı yayın artırımı ve özel içerik veya flaş haber gibi ek içeriklerin yayınlanması ve maçların gösterimi geleneksel yayın kuruluşlarından beklenmemektedir.

Paralı yayın platformları ve ABD ağırları spor müsabakalarını ellerinde tutabilmek için giderek artan meblağlar ödemektedir. Mevcut yayın hak-

27 Cerrahoğlu, N. – İmamoglu, A. F.: "Sporun Ekonomik Önemi, Almanya Örneği" (Gazi Üniversitesi, I. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, Spor Yönetim Bilimleri, Mayıs 2000, Ankara) s. 245.

28 Waldhauser, H.: Die Fernsehrechte des Sportveranstalters, (Germany – Berlin, Dunker Humblot Verlag, Beiträge zum Sportrecht, Band 5, 1999), s. 34 -35.

larını ihlal eden herhangi bir durum yoktur. Fakat Premium canlı yayın spor müsabakalarının yayın hakkı piyasalarının soğuyacağına dair bir işaret de yoktur²⁹.

9. ÖNERİLER

Devletlerin cari giderlerinin artması sonucu bütçe sorunları ve ekonomik sıkıntılar, spora daha fazla kaynak tahsis edilmesini sınırlamaktadır. Spor hizmetlerinde özel sektörün faaliyet göstermesi devletlerin yükünü azalttığı için teşvik edilmektedir.

Spor - para ilişkisi geri dönülemez bir birlikteliktir. Sporun içerisindeki unsurlardan olan ekonomi, artık yadsınamaz bir önemdedir. Kitlelerin spora bakış açıları ve anlayışında da değişimler gözlemlenmektedir. 20 yıl öncesine kadar spordan para kazanmak ayıp sayılırdı ve profesyonel sporcular dahi transfer ücretleri konusunda yüksek sesle konu(a)mazlardı. Pasif tüketiciler ise eskiden televizyonlardan spor olaylarını ücret ödmeden izlemeye alışmış iken günümüzde Pay-TV (şifreli) Kanallarına abone olarak ücret ödemeğe itiraz etmemektedirler. Bu ücret ödeme alışkanlığı başlangıçta bazı rahatsızlıklara neden olduysa da zamanla kabullenildi ve makul karşılandı³⁰.

Kamu ve özel sektörün spor faaliyetlerini ekonomik anlamda yeniden yorumlanmakta olduğu günümüzde, uzman eleman sıkıntısı söz konusudur. Girişimsel ve yönetsel kararlar ticarileşme istikametinde geliştiğinden, özellikle de piyasada çok revaçta olan spor ekonomisinin üniversitelerde kürsüler aracılığı ile sunulduğu bir süreç ABD ve Avrupa'da yaşanmaktadır. Türkiye'de henüz akademik bir kürsü aracılığı ile temsil edilmeyen spor ekonomisi, kendine ait bir disiplinde sunulma gereği doğduğu açıktır.

Türkiye'de devletin, özel sektörün ve spor kulüplerinin spor ekonomisi eğitimi almış yetkin personele şiddetle ihtiyaç duydukları kulüplerin anormal ve kontrolsüz borçlanmalarından da anlaşılmaktadır. Spor ve ekonomi ilişkisinde piyasanın çok ciddi bir talebi söz konusu iken bu talebi anlayacak, değerlendirecek ve yönlendirecek elemanlara ihtiyaç vardır. ABD ve Avrupa örneklerinden görüleceği üzere spor bilimleri alanında en hızlı gelişen yeni bilim dalı Spor Ekonomisidir.

29 <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-arff-2015-highlights.pdf> (Erişim Tarihi: 10.01.2016).

30 Cerrahoğlu, N.: "Sportmedien & Sportjournalismus in der Türkei", Schriftenreihe für internationale Sportwissenschaften, Band 1, Germany – Köln, Önel Verlag, 2004), s. 49.

KAYNAKLAR

- Buchmeier, Wilfried / Zieschang, Klaus:** "Zum Sportökonomie- Studium in Deutschland" in: Sportwissenschaft (Schwerpunkt: Sportökonomik), 28. Jahrgang, (3-4) 1998, Karl Hofmann, Schorndorf.
- Bulgu, Nefise:** Sporun Diğer Popüler Kültür Ürünleriyle Sosyo-Kültürel Yapıyı Anlamlandırması – Kitle İletişim Araçlarında Kullanımı-, A.Ü. Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Seminer Kitabı, A.Ü. BESYO, 7-8 Haziran 1996, Ankara.
- Büch, Martin -Peter.:** Das "Bosman –Urteil", Transferentschädigungen, Ablösesummen, Eigentumsrechte, Freizugigkeit. Sportökonomische Anmerkungen zu einem sportpolitischen Thema, in: Sportwissenschaft (Schwerpunkt: Sportökonomik), 28. Jahrgang, (3-4) (Germany - Schorndorf 1998, Hofmann).
- Buchmeier, Wilfried - Zieschang, Klaus:** "Zum Sportökonomie- Studium in Deutschland" in: Sportwissenschaft (Schwerpunkt: Sportökonomik), 28. Jahrgang, (3-4) (Germany - Schorndorf 1998, Karl Hofmann).
- Cerrahoğlu, Necati:** Spor Branşlarının Münih Buluşması; "10. ISPO Spor Sponsorluğu Kongresi" GSGM, sponsorluk web sayfası, Mart 2006. http://www.sponsorluk.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=36&Itemid=1
- Cerrahoğlu, Necati:** "Futbolun Ekonomisi Avrupa'da da Amerikanlaşıyor", TFF Aylık Futbol Dergisi Sayı No:6, Nisan 2005a, İstanbul, s. 30 -31.
- Cerrahoğlu, Necati:** "Sport Broadcasting in the Tv Channales in Turkey" - The 46th ICHPER· SD New Vision, New Mission, New Strategies Anniversary World Congress, November 9-13, 2005b, İstanbul Congress Proceedings s. 209-212.
- Cerrahoğlu, Necati:** "Sportmedien & Sportjournalismus in der Türkei", Schriftenreihe für internationale Sportwissenschaften, Band 1, Önel Verlag, 2004, Köln.
- Cerrahoğlu, Necati / İmamoğlu, Ahmet Faik:** "Sporun Ekonomik Önemi, Almanya Örneği" G.Ü., I. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar, Spor Yönetim Bilimleri, 26-27 Mayıs 2000, Gölbaşı – Ankara, s. 240 – 247.
- Cordes, Philip:** "Mediale Vielfalt – die neue (Rechte-) Welt der Sportvermarktung", in: ISPO – Sportsponsoringkongress 2006, 05.03.2006.
- Digel, Helmut:** "Strukturelle Merkmale der Zeitschrift "Sportwissenschaft": Rückblick und Ausblick am Ende eines Jahrhunderts", in: Sportwissenschaft (3) 2000, 30. Jahrgang, Verlag Karl Hofmann, Schorndorf, s. 1 -20.
- Freyer, Walter:** "Sport-Marketing – Handbuch für markorientiertes Management im Sport-" 3. vollst. Überarb. Aufl., FIT 2003, Forkel- Verlag, Wisbaden.
- Haag, Herbert:** "Zum Selbstverständnis der Sportsoziologie und Sportökonomie als Theoriefelder der Sportwissenschaft", in: Sport, Wirtschaft und Gesellschaft, Verlag Karl Hofmann, Schorndorf, 2002, s. 131 -144.
- Heinemann, Klaus:** "Einführung in die Ökonomie des Sports – Ein Handbuch" (Beiträge zur Lehre und Forschung im Sport ; Bd. 107), Hofmann Verlag, 1995, Schorndorf.
- Heinemann, Klaus:** "Was ist und wozu benötigen wir eine Sportökonomik?", in: Sportwissenschaft (Schwerpunkt: Sportökonomik), 28. Jahrgang, (3-4) 1998, Karl Hofmann Verlag, Schorndorf.

- Horch**, Heinz- Dieter: "Einleitung, Finanzierung des Sports", in: Finanzierung des Sports, Beiträge des 2. Kölner Sportökonomie- Kongresses; Horch / Heydel / Sierau Hrsg., (Edition Sportökonomie und Sportmanagement, Bd. 2), Meyer und Meyer Verlag, 2002, Aachen.
- Horch**, Heinz- Dieter: Einleitung: "Sportökonomie, Sportmanagement, das Institut und der Kongress", in: Professionalisierung im Sportmanagement, Horch / Heydel / Sierau Hrsg., Beiträge des 1. Kölner Sportökonomie- Kongresses; (Edition Sportökonomie und Sportmanagement, Bd. 1), Meyer und Meyer Verlag, 1999, Aachen.
- Meyer**, Markus: "Millardenmarkt Sportwetten – eine Branche im Aufbruch" in: ISPO – Sportsponsoringkongress 2006, 05.03.2006.
- Pesonal- und Vorlesungsverzeichnis** Wintersemester 2002 / 2003, Deutsche Sporthochschule Köln, Wienand Verlag, 2002, Köln.
- Sponsors, Wissen fürs Sportbusiness**: Medien, Auslandsvermarktung Fussballbundesliga, "Wir sind bestens gerüstet", 11. Jahrgang, Ausgabe (3) 2006.
- Waldhauser, H.: Die Fernsehrechte des Sportveranstalters, (Germany – Berlin, Dunker Humblot Verlag, Beiträge zum Sportrecht, Band 5, 1999).
- <http://de.uefa.org/protecting-the-game/financial-fair-play/index.html> (Erişim Tarihi 10.01.2016)
- <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-arff-2015-highlights.pdf> (Erişim Tarihi: 10.01.2016).
- <https://kafatopu.wordpress.com/arastirmalar/olimpiyatekonomisi> (Erişim Tarihi 26.12.20015)
- Tunçdemir, T24 Bağımsız İnternet Sitesi, <http://t24.com.tr/yazarlar/cemal-tuncdemir/olimpiyat-evsahipligini-kazanmak-gercekten-kazandiriyor-mu,6423> (Erişim 13.10.2015)
- <http://marketingturkiye.com.tr/haber/olimpiyat-oyunlari-harcamalari-artirdi> (Erişim: 08.5.2012)